

«ОЛИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА КОРРУПЦИЯГА ҚАРШИ ИЧКИ НАЗОРАТ ТУЗИЛМАЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МАСАЛАЛАРИ»

Хожабеков Палмурза Калмурзаевич

*Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институтида
Коррупцияга қарши курашиш "Комплаенс назорат"
tizimini бошқариш бўлими бошлиғи, юридик фанлар номзоди
E-mail: 20baraka21@gmail.com*

Аннотация: Олий таълим муассасаларида коррупцияга қарши курашиш фаолиятини янада самарали ташкил этиш ва такомиллаштиришга қаратилган аниқ таклифларни киритишга уриниш қилинган.

Калит сўзлар: олий таълим, коррупцияга қарши кураш, самарадорлик, хавф-хатар, илова, дастур.

Аннотация: Предпринята попытка внесения конкретных предложений, направленных на более эффективную организацию и совершенствование антикоррупционной деятельности в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: высшее образование, борьба с коррупцией, эффективность, риски, приложение, программа.

Annotation: An attempt has been made to make concrete proposals aimed at more effective organization and improvement of anti-corruption activities in higher educational institutions.

Keywords: higher education, anti-corruption, efficiency, risks, application, program.

Мамлакатимизда коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши мурасасиз курашишнинг илғор халқаро стандартларига асосланган тизимини жорий этиш бўйича изчил чоралар кўрилмоқда.

Илк бор коррупциявий хавфларни аниқлаш ва тизимли таҳлил қилиш, уларни келтириб чиқарувчи омилларни бартараф қилиш учун масъул бўлган алоҳида орган – Коррупцияга қарши курашиш Агентлик ташкил этилди.

Давлат ҳокимияти органлари ва йирик хўжалик юритувчи субъектларда коррупцияга қарши ички назорат тузилмалари фаолияти йўлга қўйилмоқда.[1]

Шу жумладан, олий таълим соҳасида коррупциявий хавф-хатарларни бартараф этиш борасида муайян ишлар амалга оширилиб, жойлардаги олий таълим муассасалари ва филиалларда коррупцияга қарши курашиш «Комплаенс назорат» тизимини бошқариш бўлимлари (Бўлим) жорий этилмоқда.

Бўлимлар ўз ташкилотларида коррупция ҳолатларини барвақт аниқлаш ва олдини олиш, уларнинг сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этиш, манфаатлар тўқнашувига йўл қўймаслик ҳамда коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатни шакллантириш чораларини кўришга масъул ҳисобланади.[2]

Бўлимларни ташкил этиш ва фаолиятларини такомиллаштириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги (Вазирлик), жойлардаги ОТМларга бир қанча муҳим идоравий-меъёрий ҳужжатларни, буйруқларни, Низомларни жўнатмоқда.

Бўлим ходимлари ўз малакаси ва тажрибасидан келиб чиққан ҳолда, юклатилган вазифаларни ўрганиб, бажариб келмоқда.

Ишлар ҳолатининг холис таҳлили Бўлимлар ишларини янада самарали ташкил этиш учун ҳозирги пайтда Бўлимларда фаолият кўрсатиятган 150 дан ортиқ мутахассисларнинг Коррупцияга қарши курашиш фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган аниқ таклифларидан фойдаланиш зарур.

Шуларни инобатга олган ҳолда, Вазирлик, Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги (Агентлик) ва бошқа инстанциялардан келган топшириқ, ҳужжатларнинг барча ҳудуд ва ОТМларда аниқ ва бир хилда бажарилишини таъминлаш мақсадида Вазирлик ва Агентлик томонидан бўлим ходимларини ўқитиш ва малакасини ошириш масалалари кўриб чиқилиб, йўлга қўйилса мақсадга мувофиқ бўларди[4].

Юқоридаги таҳлиллардан келиб чиқиб, Бўлимлар ўз фаолиятларини мустақиллик, марказлашганлик, қонунийлик ва ошкоралик принципларига риоя қилган ҳолда, ҳудудий ОТМлардан мустақил равишда амалга оширса ва Бўлимлар Вазирлик еки Агентликка моддий-техника, ташкилий ва услубий жиҳатдан тўғридан-тўғри бўйсинтирилса мақсадга мувофиқ бўларди.

Ана шунда Бўлимлар, Вазирлик еки Агентлик раҳбарлик қиладиган ягона марказлашган тизимнинг иштирокчисига айланарди.

Бўлимлар ўз ваколатларини ҳар қандай бошқа давлат органлари, жамоат бирлашмалари ҳамда мансабдор шахслардан мустақил равишда, фақат қонунга бўйсунган ҳолда амалга оширардилар. Бўлимларнинг фаолиятига аралashiш қонуний тақиқланиши керак.

Бўлимлар ўз фаолияти тўғрисида жамоатчиликни мунтазам хабардор қилиши, қонунчиликда белгиланган тартибда ўз фаолиятини ошкора амалга ошириши керак.

Ҳозирги пайтда давлат идораларида коррупцияга қарши курашиш бўлимлари ташкил этилиб, бўлимларга малакали мутахассисларнинг етишмаслигини инобатга олиб, юқори турувчи инстанциялар билан келишилган ҳолда, ОТМларнинг ўзларида, тегишли кафедраларда Коррупцияга қарши курашишнинг ҳуқуқий асослари, методикаси ва амалиёти, Халқаролик тажриба ва шу каби дарсларни ўқитишни йўлга қўйиш мақсадга мувофиқ бўлади деб ҳисоблаймиз.

Коррупцион ҳолатларнинг олдини олишга ва ОТМ ходимларининг коррупцияга қарши имунитетини юқори даражада ушлаб туришга қаратилган муайян, аниқ, ҳар бир ОТМ ходимларининг телефон, компьютерларига юклаб олиши мумкин бўлган махсус илова ва компьютер дастурини ишлаб чиқиш зарур.

Масалан, бу илова талабалар томонидан ўқув жараёнининг ҳар бир босқичида ўларга дарс бераётган профессор-ўқитувчиларнинг ҳуқ-атвори ва ҳаракатларида коррупцион хатти-ҳаракатларнинг бор йўқлиги ёки коррупцион ҳолатларни келтириб чиқаришга мойиллиги даражасини баҳолаб боришга имконият беради.

Баҳолар илова еки дастурга киритилади ва ўлардан автоматик равишда ўзларининг қўйган баҳоларини изоҳлаб бериш сўралади.

Баҳолаш ва изоҳлаш жараёнида талабалар ва ходимлар ўзларининг ким эканлигини очиқ кўрсатиб ёки аноним тарзда амалга ошириши мумкин.

Шу билан бирга, ўз навбатида профессор-ўқитувчилар, гуруҳдаги ёшлар иттифоқи вакиллари ва коррупцияга қарши курашиш бўйича талаба-ёшлар Клуби аъзолари, талабаларнинг коррупциявий ҳолатларни келтириб чиқаришга мойиллик даражасини баҳолаб ва изоҳлаб бориш имкониятига эга болади.

Ушбу баҳолашларнинг натижаларига кўра, профессор-ўқитувчилар ва талабалардан шаклланган хавф гуруҳи (группа риска),

кузги ва ёзги сессия пайтларида ОТМ, факультет, кафедра раҳбарларининг ва Бўлимнинг диққатли назорати остида бўлади.

Бу илованинг ёрдамида ОТМ профессор-ўқитувчилари, талабалар ва ходимлар ОТМда юз бераётган барча жараёнларга ўз фикр мулоҳазаларини билдириш ва баҳо қўйиши мумкин. Натижада, тегишли критерийлар инобатга олинган ҳолда, ОТМ раҳбарияти, бўлимлари ва профессор-ўқитувчиларнинг рейтинги шаклланади. Кейинчалик иловадаги барча статистик маълумотлар таҳлил қилиниб, ОТМ фаолиятини такомиллаштиришга қаратилган чоратadbирлар, йўл-карталар ишлаб чиқилади ва масъул шахслар белгиланади.

Ушбу илова ва дастурнинг зарурлиги ва актуаллиги ўрганиб чиқилгандан кейин, мақола муаллифи ушбу иловани яратишга қаратилган ишларни бошлашни режалаштирмоқда.

Коррупцияга қарши курашиш ва коррупциявий ҳолатларнинг барвақт олдини олиш тизими самарадорлигини ошириш, ушбу жараёнга жамоатчиликни кенг жалб этиш ва коррупцияга нисбатан муросасиз муносабатда бўлиш муҳитини шакллантириш мақсадида:

1) ОТМ таркибий бўлинмалари томонидан кўрсатилаётган хизматлар сифатини ва амалга оширилаётган фаолиятидаги коррупциявий хавф-хатарларни ҳаққоний баҳолаш мақсадида, оддий мурожаатчи сифатида ташриф буюриши ташкиллаштирилган «Сирли миждоз»ларнинг ёрдамида фойдаланишни йўлга қўйиш зарур.

2) Дарс ўтиш, мустақил ишлар, курс ишлари, якуний назорат ишлари, давлат якуний баҳолаш ишлари, диплом ҳимояси жараёнларини, талабаларнинг билим даражаларини, ҳуқ-атворини объектив баҳолаш ҳамда инсон омилини максимал равишда қисқартириш мақсадида замонавий технологиялардан фойдаланган ҳолда ОТМнинг ҳар бир аудиториясини видеокамера, овоз ёзиш (микрофонлар) билан жиҳозлаб ушбу аудиторияларни кафедра, факультет, ОТМнинг умумий компьютер тармоғига улаш зарур. Юқоридаги жараёнларни онлайн тарзда хоҳлаган фуқаро кузатиб ўтириш имкониятини яратиш зарур.

Бу ушбу жараёнларни ОТМ, факультет, кафедра раҳбарияти, жамоа кенгаши аъзолари, талабалар ҳамда ота-оналарининг онлайн тарзда кузатиб боришига имконият яратади ва келажакда юз бериши мумкин бўлган низоларнинг ҳамда коррупция ва суиистеъмолчиликларнинг олдини олишга, шу билан бирга профессор-ўқитувчилар ҳамда талабаларнинг ўзларини такомиллаштиришга қўшимча мотивация бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқланадиган, олий таълим муассасалари ходимларининг хизмат вазифалари ва малака талаблари мужассамлашган Классификаторга Ўзбекистон Республикаси «Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида» ги Қонуни талабларидан келиб чиққан ҳолда, ОТМ ходимларининг коррупцияга қарши курашиш бўйича масъулиятини кучайтириш мақсадида тегишли қўшимчалар киритиш мақсадга мувофиқ бўлади. [3]

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Коррупцияга қарши мурасимсиз муносабатда бўлиш муҳитини яратиш, давлат ва жамият бошқарувида коррупциявий омилларни кескин камайитириш ва бунда жамоатчилик иштирокини кенгайтириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 2021 йил 6 июль, ПФ-6257-сон Фармони.

2. Коррупцияга қарши ички назорат тузилмалари фаолияти тўғрисидаги НАМУНАВИЙ НИЗОМ (Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш Агентлик директорининг 2021 йил 6 сентябрдаги 27-сон буйруғига ИЛОВА).

3. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан тасдиқланадиган, олий таълим муассасалари ходимларининг хизмат вазифалари ва малака талаблари мужассамлашган Классификатор.

4. Собирова, Н. «Типовые ситуации конфликта интересов в сфере образования». Противодействие правонарушениям в сфере цифровых технологий и вопросы организационно-правового обеспечения информационной безопасности, т. 1, вып. 01, апрель 2022 г., сс. 454-60, https://inlibrary.uz/index.php/digital_technology_offenses/article/view/7553.